

Halmstad 6 december 2024

Yttrande över betänkandet Bildning, utbildning och delaktighet - folkbildningspolitik i en ny tid (SOU 2024:42)

Utan att tillhöra remissinstanserna vill Hallands bildningsförbund ändå lämna följande yttrande över betänkandet Bildning, utbildning och delaktighet – folkbildningspolitik i en ny tid (SOU 2024:42).

Sammanfattning

Studieförbunden är del av civilsamhället. Hallands bildningsförbund ser i grunden positivt på folkbildningsutredningens betänkande. Utredningens bakgrundsbeskrivning och redovisning av folkbildningens utveckling fram till utredningens tillsättande är genomarbetad. Utredningen utgör en bra grund för det fortsatta arbetet att utveckla folkbildningen. Vi förespråkar fortsatt självförvaltning som är det bästa sättet att skapa armlängds avstånd mellan folkbildningen och staten. Vi vänder oss emot en ökad statlig styrning av innehållet i folkbildningen.

Synpunkter från Hallands bildningsförbund

9.2 Folkbildningen når många, men har svårt att nå vissa grupper

Utredningens bedömning: Folkbildningens aktörer bör arbeta för att nå deltagare från underrepresenterade grupper.

- Hallands bildningsförbund delar utredningens ambition att nå fler människor och ser gärna att staten har det som en målsättning. För att det ska vara möjligt krävs att studieförbunden över tid får ökade resurser. Nedskärningar och ökad administration kring kontroller minskar möjligheterna att lägga de resurser som krävs.

10 Folkbildningens verksamhet bidrar på olika sätt till individ och samhälle

Utredningens bedömning: En särskild utredning kring musikutbildningarnas förutsättningar bör tillsättas i syfte att se över hur samverkan och samordning mellan olika aktörer kan utvecklas för att skapa bättre förutsättningar för olika nivåer av musikutbildning att understödja varandra.

- Hallands bildningsförbund önskar att en sådan utredning inte bara belyser musikutbildningarna, utan kulturutbildningar generellt på folkhögskola. Precis som musikutbildningarna på folkhögskolan är den del av "utbildningskedjan" för blivande musiker, är även övriga kulturutbildningar en länk utbildningssystemet för hela kultursektorn. En sådan utredning skulle bidra till en förbättrad helhetssyn på förutsättningar för dels kultur i hela landet, dels kulturella och kreativa branschers framtid.

11.4 En ny balanspunkt kan bidra till en ny start för folkbildningen.

Utredningens bedömning: Det behövs en ny balanspunkt i relationen mellan staten och folkbildningens aktörer.

- Hallands bildningsförbund anser det angeläget att beslut om den framtida folkbildningspolitiken fattas i bred politisk enighet. Bara så kan folkbildningen få långsiktigt hållbara förutsättningar. Vi avvisar förslag som leder till ökad statlig styrning av folkbildningens innehåll. Folkbildningen har visat stor förmåga att möta nya samhällsutmaningar. Den förmågan bygger till stor del på självförvaltningsmodellens effekter. En ny balanspunkt som leder till omfördelning av resurser från verksamhet till ökad kontroll vore ett ineffektivt sätt att hantera skattemedel.

12.3.1 Förslag på ny målstruktur för folkbildningspolitiken.

Utredningens förslag: En ny målstruktur med ett övergripande mål och fyra delmål för folkbildningspolitiken ska införas. De i dag gällande fyra syftena med statsbidraget ska upphöra att gälla, och i stället ska ett övergripande syfte med statsbidraget för folkbildningen införas. Det nya övergripande målet för folkbildningspolitiken ska vara höjd bildningsnivå, höjd utbildningsnivå och ökad delaktighet i samhället.

- Vi anser det angeläget att beslut om den framtida folkbildningspolitiken fattas i bred politisk enighet. Bara så kan folkbildningen få långsiktigt hållbara förutsättningar.

12.3.2 Förslag på nytt övergripande mål för folkbildningspolitiken.

Utredningens förslag: Det nya övergripande målet för folkbildningspolitiken ska vara höjd bildningsnivå, höjd utbildningsnivå och ökad delaktighet i samhället.

- Hallands bildningsförbund föreslår att stärkt demokrati införs som en del av statens mål med folkbildningspolitiken. Vi välkomnar ambitionen att statens mål avser samhällseffekten och överlåter därmed till studieförbunden att formulera sina egna mål med verksamheten.

Hallands bildningsförbund föreslår: att det övergripande målet för folkbildningspolitiken ska vara att "stärka demokratin genom höjd bildningsnivå, höjd utbildningsnivå och ökad delaktighet i samhället".

12.3.3 Förslag på nya delmål för folkbildningspolitiken.

Utredningens förslag: Fyra delmål ska finnas för folkbildningspolitiken. Dessa ska vara:

- Att fler människor breddar och fördjupar sina kunskaper och når nya insikter.
- Att fler människor intresserar sig för kulturell utbildning och bildning samt att delaktigheten i kulturlivet ökar och breddas.
- Att fler människor får nya och återkommande möjligheter att gå vidare i arbetsliv och studier.
- Att folkbildningens verksamhet bidrar till ökad sammanhållning och gemenskap genom att nya målgrupper nås och att personer med olika bakgrund och förutsättningar möts i folkbildande sammanhang.

- En del av den fria bildningsverksamhetens styrka är att den har många deltagare som utvecklar förmågor och insikter utan strävan efter fortsatta studier eller arbete. Effekten av detta livslånga lärande ger också ökad samhällsnytta. Folkbildningens metoder med samtal i mänskliga möten med reflektion och gemensamt lärande har ett stort värde såväl på individ- som samhällsnivå – oavsett mätbara resultat. Vi vill också i detta sammanhang peka på att nedskärningar av statsbidraget till motverkar möjligheten att uppnå delmålen.

Hallands bildningsförbund föreslår: att det tredje delmålet formuleras ”Att fler människor får nya och återkommande möjligheter till livslångt lärande och att gå vidare i arbetsliv och studier.”

- Demokratiaspekten ser vi i första hand i det övergripande målet men om den inte införs där föreslår vi som ett andra alternativ att den lyfts i ett av delmålen.

Hallands bildningsförbund föreslår: att det fjärde delmålet formuleras: ”Att folkbildningens verksamhet bidrar till demokratin genom ökad sammanhållning och gemenskap. Att nya målgrupper nås och att personer med olika bakgrund och förutsättningar möts i folkbildande sammanhang.”

12.3.4 Förslag på nytt syfte med statsbidraget till folkbildningen.

Utredningens förslag: Syftet med statsbidraget är att säkerställa finansiering av en infrastruktur för folkbildning hela landet för att på så sätt främja det övergripande målet för folkbildningspolitiken

- Vi tillstyrker förslaget till nytt syfte med statsbidraget till folkbildningen och att syftet formuleras så att den inte styr innehållet som görs. Den folkbildningspolitik som nu genomförs med kraftigt sänkta statsbidrag ger sämre finansiering för folkbildningen. För att uppfylla syftet med en finansiering krävs ökade statliga anslag.

13.1.4 SISU Idrottsutbildarna bör inkluderas i den officiella statistiken för studieförbunden

Utredningens förslag: Statistiska centralbyrån (SCB) ska ges i uppdrag att samla in statistik om SISU Idrottsutbildarna och inkludera dessa i den officiella statistiken om studieförbunden. SISU Idrottsutbildarna ska vara uppgiftsskyldig organisation och lämna de uppgifter som anges i förordning (2001:100) om den officiella statistiken. Uppdraget ska finansieras från utgiftsområde 17 anslag 14:1 Statsbidrag till studieförbund.

- Hallands bildningsförbund vill peka på den skillnad som råder mellan SISU Idrottsutbildarnas och övriga studieförbunds verksamhetsformer. Därför går inte data att jämföras.

Hallands bildningsförbund avstyrker förslaget att SCB:s föreslagna uppdrag ska finansieras från utgiftsområde 17 anslag 14:1 Statsbidrag till studieförbund.

14.3 Utredningen föreslår att självförvaltningsmodellen behålls

Utredningens förslag: Folkbildningsrådet och SISU Idrottsutbildarna ska fortsatt fördela statsbidraget till folkbildningen i myndighets ställe.

Hallands bildningsförbund tillstyrker förslaget om fortsatt självförvaltning.

Utredningens bedömning: Förändringar i självförvaltningsmodellen behöver genomföras för att säkerställa ändamålsenlig kontroll, uppföljning och utvärdering av folkbildningsanslaget.

- Staten ska inte kunna styra över innehållet i folkbildningen. Folkbildningen måste stå fri från såväl politisk detaljstyrning som administrativ detaljreglering. Denna princip om armlängds avstånd måste ha en form som är effektiv, stabil och ändamålsenlig i goda tider, men den måste också klara tider av starkare spänningar och olika syn på innehåll och inriktning.

14.4 Utredningens alternativa förslag innebär att Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) tar över ansvaret för fördelning, kontroll, uppföljning och utvärdering av statsbidraget till folkbildningen

Utredningens förslag: Av de möjliga myndighetsalternativ som redovisats förordar utredningen att MUCF tar över ansvaret i det fall självförvaltningsmodellen avskaffas.

Hallands bildningsförbund avstyrker utredningens alternativa förslag om att överföra uppdragen till MUCF.

15.4 Myndigheten för kulturanalys ska utvärdera effekterna av statens stöd till folkbildningen.

Utredningens förslag: Myndigheten för kulturanalys ska utifrån de folkbildningspolitiska målen utvärdera, analysera och redovisa resultat och effekter av statens stöd till folkbildningen.

- Hallands bildningsförbund välkomnar att Myndigheten för kulturanalys (MYKA) får samlat ansvar för analys och utvärdering av folkbildningen i förhållande till de folkbildningspolitiska målen.

16.3 Kontrollen har utökats men behöver stärkas ytterligare.

Utredningens bedömning: Det behövs ytterligare åtgärder för att stärka kontrollen av statsbidraget till folkbildningen för att återställa förtroendet för bidragsgivningen till folkbildningen.

- Vi anser att självförvaltningsmodellen är ändamålsenlig för att utforma ett förtroendeingivande kontrollsystem. Det kraftfulla kvalitetsprogrammet som folkbildningens organisationer drivit sedan 2019 bör fortsätta men styrs bäst av folkbildningen själv inom ramen för självförvaltningen.

16.4.2 Studieförbunden bör kunna särredovisa sina kostnader.

Utredningens bedömning: Folkbildningsrådet bör i samverkan med studieförbunden verka för ett redovisningssystem som möjliggör särredovisning av statsbidrag på både intäkt- och kostnadssidan.

- Eftersom studieförbundens verksamhet, till skillnad från många andra statsbidragsfinansierade verksamheter, bara delvis är finansierade av staten utgör förslaget en stor utmaning. Vid sidan av statsbidraget kommer resurser från kommuner, regioner, deltagaravgifter, samarbetsparter (som bidrar med tillgång till lokaler, utrustning med mera) och från ideella krafter. Det är inte rimligt sett till arbetsinsats att särredovisa vilken andel som statsbidraget utgör per arrangemang. En rimlig nivå vore att särredovisa kostnaderna för statsbidragsberättigad folkbildningsverksamhet per studieförbund, med hjälp av väl underbyggda schabloner.

16.5.1 Öppen redovisning av samverkan med andra.

Utredningens förslag: För att få statsbidrag ska bidragsmottagarna varje år redovisa till Folkbildningsrådet respektive SISU Idrottsutbildarna vilka samverkansparter som under föregående verksamhetsår har deltagit i den statsbidragsfinansierade folkbildningsverksamheten. Av redovisningen ska framgå hur den samverkande verksamheten har bidragit till att främja de av riksdagen beslutade målen för folkbildningspolitiken.

- Vi avstyrker att redovisning av samverkansparter ska ställas som krav i förordningen. Studieförbunden har gemensamt inom självförvaltningen beslutat att göra detta lokalt och regionalt på förfrågan.

17.5 Förslag om en ny modell för statlig medverkan vid revision av statsbidraget till folkbildningen.

Utredningens förslag: Riksrevisionen ska genom årlig revision granska årsredovisningen för Folkbildningsrådet och SISU Idrottsutbildarna.

- Vi tillstyrker förslaget om statlig revision av statsbidraget till folkbildningen. Föreningsverksamheten i Folkbildningsrådet samt studieförbund och folkhögskolor är däremot en del av civilsamhället och bör därför inte omfattas av statlig revision.

18.1.4 Återbetalade medel ska i vissa fall betalas tillbaka till staten.

Utredningens förslag: Folkbildningsrådet och SISU Idrottsutbildarna ska som huvudregel likt myndigheter fortsatt kunna omfördela återbetalda medel till annan verksamhet som omfattas av anslagsändamålet oavsett vilket budgetår som utbetalning och återbetalning hänförs till. Om återbetalningarna uppgår till ett väsentligt belopp i relation till anslagens storlek ska medlen i stället åter-betalas till staten.

Med väsentligt belopp ska avses belopp som under ett budgetår uppgår till mer än 10 miljoner kronor på ett anslag. De medel som överstiger 10 miljoner kronor ska återbetalas. För anslag 14:1 som utbetalas av både Folkbildningsrådet och SISU Idrottsutbildarna ska beloppsgränsen sättas procentuellt i förhållande till tilldelade medel.

Återbetalningsskyldighet införs genom att villkor införs i anslagsbrev för folkbildningen om att bidrag som återbetalas från studieförbund, RF-SISU-distrikt eller från folkhögskolor till Folk-bildningsrådet eller SISU Idrottsutbildarna ska återbetalas till staten.

- Vi menar att återtaget statsbidrag ska omfördelas av Folkbildningsrådet till folkbildningsändamål inom anslaget.

Hallands bildningsförbund avstyrker förslaget om återbetalning av vissa medel från Folkbildningsrådet till staten.

18.2.4 Villkor för återbetalning av oförbrukade medel.

Utredningens förslag: För det fall att en återbetalningsskyldighet beträffande oförbrukade medel ska införas ska det ske genom att en bestämmelse införs i förordningen (2015:2018) om statsbidrag till folkbildningen som innebär att statsbidrag som inte har utnyttjats av bidragsmottagarna under ett budgetår ska betalas tillbaka till Folkbildningsrådet eller SISU Idrottsutbildarna. Vidare föreslås att de medel som betalas tillbaka ska omfördelas och inte ingå i det villkor som föreslås i avsnitt 18.1.4.

Hallands bildningsförbund avstyrker förslaget om återbetalningsskyldighet beträffande oförbrukade medel.

20.17 Finansiering av utredningens förslag.

Hallands bildningsförbund avstyrker utredningens förslag om att de medel som enligt utredningens beräkning ska tillföras ett flertal myndigheter ska finansieras från anslag 14:1 och 14:2 under utgiftsområde 17. Studieförbunden motsätter sig att finansiera ökad administration med att ta resurser från folkbildningsverksamheten. Alla åtgärder med anledning av utredningen bör vara fullt finansierade av staten.

Vänligen,
HALLANDS BILDNINGSFÖRBUND

Björn Lind
länsbildningskonsulent
e.u

